

ДВАДЕСЕТ ЧЕТВРТА МЕЂУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА И ШКОЛСКА ПРАКСА: ОБРАЗОВАЊЕ У ФУНКЦИЈИ МОДЕРНИЗАЦИЈЕ ДРУШТВА

XXIV Међународна научна конференција „Педагошка истраживања и школска пракса”, *Образовања у функцији модернизације друштва*, 11. октобар, 2019, Београд, Србија: Институт за педагошка истраживања; Москва, Русија: Филолошки факултет Руског Универзитета пријатељства народа; Београд: Учитељски факултет Универзитета у Београду, 24 см, стр. 269.

Двадесет четврта међународна научна конференција „Педагошка истраживања и школска пракса” одржана је 11. октобра 2019. године на Учитељском факултету Универзитета у Београду, под називом *Образовање у функцији модернизације друштва*. Конференцију је организовао Институт за педагошка истраживања у Београду у сарадњи са Филолошким факултетом Руског Универзитета пријатељства народа у Москви и Учитељским факултетом Универзитета у Београду. Конференцији је присуствовало више од 100 учесника, а више од 80 аутора излагало је укупно 47 саопштења. Осим аутора из Србије, своје радове су презентовали и аутори из Црне Горе, Хрватске, Босне и Херцеговине, Словеније, Северне Македоније, Русије и Грчке. Завод за унапређивање образовања и васпитања акредитовао је овај скуп као облик стручног усавршавања наставника.

Уграђена у темеље савременог друштва, технологија значајно утиче на развој друштва у целини, те тако намеће захтеве који се односе и на промене у образовању како би се одговорило на потребе савременог друштва. Очекује се да појединац током образовног процеса усвоји вредности, знања и вештине које су неопходне за сналажење и делање у новим друштвеним околностима. Због свега наведеног, конференција је била посвећена улози образовања у процесу модернизације друштва. У оквиру конференције истакнуто је неколико значајних тема: однос друштва и образовања – теоријска полазишта; образовне политике у функцији модернизације друштва; образовна пракса у функцији мо-

дернизације друштва; значај неформалног образовања за модернизацију друштва; васпитна улога школе и породице у процесима модернизације друштва и појединци као актери васпитнообразовних и друштвених промена. Тема конференције била је довољно широка да обухвати истраживања реализована у оквиру различитих аспеката васпитнообразовног процеса. Разноврсност тема о којима су аутори говорили на конференцији допринела је конструктивним дискусијама учесника.

Због ограниченог простора, не можемо да представимо сва излагања, па смо издвојили нека од њих у оквиру сваке од наведених тема конференције.

Проучавање образовног процеса у политичком и економском контексту представљало је тему бројних радова. Критички осврт на образовање у контексту неолибералне економије (С. Аутор: *Школа између просветитељства и неолибералне економије*), као и критички осврт на улогу образовања у економском и политичком развоју (Д. Гундоган: *Високо образовање и друштвени развој: Функционалистичка и институционалистичка парадигма*) покренули су тему усклађености образовних циљева са захтевима које намећу политика, економија и друштво у целини. Анализом становишта класичних и савремених аутора приказано је како су се разумевање и улога знања и образовања мењали кроз време.

Истраживања из области „Одрживи развој и заштита животне средине” представили су аутори из Хрватске, Србије и Северне Македоније. У уводном излагању *Еколошко образовање у Србији: тренутно стање и правци развоја* Ј. Станишић, из Института за педагошка истраживања у Београду, указала је на значај еколошког образовања за процес модернизације друштва, представила је актуелно стање у Србији и кључне проблеме имплементације садржаја из ове области у школске програме, као и потенцијална решења за ове проблеме. Истакнуто је да је направљен значајан помак и да има знатно више еколошких садржаја у програмима ваннастаних активности. Такође, указано је на предности интердисциплинарног приступа и пројектне наставе у реализацији активности које се односе на еколошко образовање. Ауторке рада *Образовање за одрживи развој у студијским програмима учитељских факултета у Хрватској* Н. Вукелић, Н. Чекољ и З. Грегоровић Белаић са Филозофског факултета у Риједи скренуле су пажњу на недовољну заступљеност садржаја образовања за одрживи развој у оквиру студијских програма учитељских факултета у Хрватској, као и на потребу за унапређивањем компетенција будућих наставника за реализацију активности које се односе на одрживи развој. У истраживању М. Србиновског из Института за животну средину и здравље у Северној Македонији – које је спроведено са циљем да се испита ниво еколошког образовања ученика – утврђено је да је знање ученика просечно и да се перцепције ученика и наставника у

процесу образовања које се односи на заштиту и унапређивање животне средине разликују.

Посебна пажња аутора била је усмерена на васпитаче и наставнике као актере друштвених и образовних промена. Ауторка Д. Маковец Радован са Филозофског факултета у Љубљани излагањем свог рада *Наставнице, шта је са Вашом улогом?* представила је улогу наставника као седмодимензионални конструкт. На конференцији се говорило и о значају развоја компетенција наставника кроз програме који су доступни у оквиру формалног и неформалног образовања наставника што представља приоритет у процесу модернизације образовања и друштва у целини. Дискусију су покренула и питања о значају целоживотног учења наставика, не само за њихов лични и професионални развој, већ и за подстицање и оспособљавање ученика за целоживотно учење (А. Лукенда и С. Павловић: *Наставници и политика целоживотног учења у међународном и европском контексту*). Анализа доступних акредитованих програма за учење на даљину показала је да је, иако је број ових програма значајно повећан, неопходно да понуда ових програма буде разноврснија, као и да је важно познавати аутентичне потребе наставника и унапређивати ниво њихове информатичке писмености (Ј. Ђерманов и С. Слијепчевић: *Могућности развоја професионалних компетенција наставника кроз акредитоване e-learning inset програме*). Развој дигиталних компетенција наставника од којих умногоме зависи и развој дигиталних компетенција ученика представља веома актуелну тему у друштву које подржава дигитализацију. Учесници конференције имали су прилику да сазнају нешто више о дигиталним компетенцијама универзитетских наставника и о технологијама које они најчешће користе у настави (Б. Тривуновић: *Дигиталне компетенције универзитетских наставника*). Иако су се радови, пре свега, односили на ученике, студенте, васпитаче и наставнике као актере промене, ауторка са Факултета за одгојне и образовне знаности у Пули скренула је пажњу и на предшколске педагоге као покретаче промене (Д. Велан: *Предшколски педагог као покретач промене*).

Развој нових технологија и могућност њихове примене у образовном систему у функцији унапређивања квалитета наставе, као и модернизације како образовања, тако и друштва представља једну од релевантних а тиме и учесталих тема савремених истраживања. Сергеј Кудинов са Филолошког факултета Руског Универзитета пријатељства народа у Москви у свом уводном излагању навео је начине примене информационо-комуникационе технологије у функцији унапређивања образовног система (С. Кудинов: *Информационо-образовна средина: проблеми и перспективе*). Занимљивим акционим истраживањем групе аутора из Интердисциплинарне мреже специјалног и интеркултуралног образовања и са Факултета за педагошко и техничко образовање из Солуна приказано је како се на креативан начин могу применити нове техно-

логије у инклузивном образовању. А. Нану, И. Шенин и А. Иконому су спровели акционо истраживање у коме су користили роботе Лего-типа као „колаборативне мотиваторе” за учење социјалних вештина деце којој је дијагностикован поремећај аутистичног спектра. Аутори су показали да су деца типичног развоја, на овај начин, развила позитиван став према деци којој је дијагностикован поменути поремећај, па у складу с тим закључују да је важно додатно истражити предности коришћења нових технологија које су прилагођене корисницима у инклузивној средини. Сараднице Института за педагошка истраживања у Београду, М. Вујачић и Р. Ђевић, изложиле су резултате својих анализа и закључиле да је за друштво које се определило за увођење инклузивног образовања у редовне школе важно да се прате ефекти тих промена, како на нивоу који се тиче образовних политика и културе школе, тако и на нивоу наставне и ваннаставне праксе. Резултатима свог истраживања о стручном усавршавању наставника ауторка Н. Танчић са Филозофског факултета у Новом Саду скренула је пажњу на значај обука за реализацију инклузивних активности које су намењене наставницима и известила, између осталог, о томе да су наставници као најчесталије облике стручног усавршавања у инклузивном школском контексту издвојили семинаре, конференције и вебинар. О прилагођавању школе одређеним групама деце говорила је М. Секуловић из Института за педагогију и андрагогију на Филозофском факултету у Београду. Ово истраживање посвећено је теми интерсексуалности из педагошке перспективе. Ауторка је предложила смернице за унапређивање образовних политика и образовне праксе како би се успешније регулисао статус ове групе деце и младих. Резултати истраживања аутора Е. Ковачић и М. Светец из Центра за одгој и образовање из Вараждина показали су да браћа и сестре деце са тешкоћама у развоју имају нижи квалитет живота од њихових вршњака. Аутори су, такође, говорили о позитивним ефектима радионица које су организоване за браћу и сестре деце са тешкоћама у развоју.

Вршњачко насиље које и даље представља један од актуелних проблема у систему образовања и васпитања издвојено је као значајна тема у оквиру последње сесије. Анализа стилова понашања средњошколаца у конфликтним ситуацијама са вршњацима показала је да ученици који имају бољи академски успех адекватније поступају у разрешавању конфликтних ситуација, те је предложено да се у процесу реализације програма вршњачке медијације у циљу превенције вршњачког насиља управо они ангажују као вршњачки медијатори (А. Јовановић: *Стилови понашања ученика средње школе у конфликтним ситуацијама са вршњацима*). Примењујући миксметодски приступ, ауторка са Филозофског факултета у Никшићу показала је да алтруистички мотивисане одељенске старешине планирају различите активности у циљу превенције вршњачког насиља у оквиру посебних програма рада одељењских старешина и показују иницијативу да се лично и стручно усавршавају

из области вршњачког насиља (К. Тодоровић: *Однос алтруистички мотивисаних наставника према вршњачком насиљу*).

Истраживања која су представљена на конференцији односила су се на допринос различитих аспеката васпитнообразовног процеса модернизацији друштва. Представљене су основне теоријске поставке којима се објашњава однос образовања и друштвених промена, као и однос образовних политика и образовне праксе. Такође, дискутовано је о улогама различитих актера у иницирању, осмишљавању, планирању и реализацији промена не само у формалном и неформалном образовању, већ и у ширем друштвеном контексту: ученика, студената, учитеља, наставника, педагога, директора и родитеља. Као што је раније наглашено, конференција је имала статус међународног научног скупа, те је тако окупила ауторе из различитих земаља. Може се закључити да се аутори у различитим земљама баве веома сличним, актуелним темама: еколошко образовање, развој и усавршавање нових компетенција ученика и наставника кроз формално и неформално образовање, примена нових технологија и других иновативних приступа у настави, инклузивно образовање и прилагођеност школског и друштвеног система одређеним групама ученика и вршњачко насиље у школама. Коначно, сарадња између различитих актера образовних промена и институција представља императив у процесу унапређивања образовног система, те је стога окупљање аутора који се баве овим темама и размена нових сазнања и увида изузетно значајно за модернизацију како образовања, тако и друштва у целини.

Ана Радановић

Институт за педагошка истраживања, Београд, Србија

**THE TWENTY-FOURTH INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCE PEDAGOGICAL RESEARCH AND SCHOOL
PRACTICE: EDUCATION IN THE FUNCTION OF SOCIETY
MODERNISATION**

XXIV International scientific conference “Pedagogical research and school practice” – *Role of education in modernization of society*, October 11th, Belgrade. Belgrade, Serbia: Institute for Educational Research; Moscow, Russia: Faculty of Philology of the Peoples’ Friendship University in Moscow; Belgrade, Serbia: Teacher Education Faculty, University of Belgrade, 24 cm, pp. 269.

The twenty-fourth international scientific conference “Pedagogical Research and School Practice” was organised on October 11th, 2019 at the Teacher Education Faculty of the Belgrade University, entitled “Education in the Function of Society Modernisation”. The conference was organised by the Institute for Educational Research in Belgrade, in cooperation with the Philological Faculty of the Peoples’ Friendship University of Russia in Moscow and the Teacher Education Faculty of the Belgrade University. The conference was attended by more than 100 participants, while more than 80 authors gave a total of 47 presentations. In addition to authors from Serbia, authors from Montenegro, Croatia, Bosnia and Herzegovina, Slovenia, North Macedonia, Russia and Greece also presented their articles. The conference was accredited by the Institute for Advancement of Education and Upbringing as a form of teachers’ professional development.

Embedded in the foundations of a modern society, technology significantly influences the development of society as a whole, and thus imposes demands for changes in the education in order to respond to the needs of a modern society. During the educational process, each individual is expected to acquire the values, knowledge and skills necessary to cope with and act in new social circumstances. Because of all the above, the conference was dedicated to the role of education in the process of modernising society. Several important topics were highlighted at the conference: the relationship between society and education – theoretical starting points, educational policies in the function of society modernisation, educational practice in the function of society modernisation, the importance of non-formal education for society modernisation, the educational role of schools and families in the processes of society modernisation and individuals as actors of educational and social changes. The topic of the conference was broad enough to cover the research realised within the various aspects of the educational process. The variety of topics discussed by the authors at the conference contributed to the constructive discussions of all participants. Due to the limited space we are not able

to present all the studies, so we have highlighted some of them within each of the conference topics listed.

The study of the educational process in the political and economic context has been the topic of a number of papers. A critical review of education in the context of a neoliberal economy (S. Autor: *The school between the Enlightenment and the Neoliberal Economy*), as well as a critical review of the role of education in economic and political development (D. Gundogan: *Higher Education and Social Development: A Functionalist and Institutionalist Paradigm*) launched the topic of aligning educational goals with the demands imposed by politics, economics and society as a whole. An analysis of the classical and contemporary authors' views shows how the understanding and the role of knowledge and education have changed over time.

Authors from Croatia, Serbia and North Macedonia presented research from the field of "Sustainable development and environmental protection". In the introductory presentation *Ecological Education in Serbia: Current State and Directions of Development*, J. Stanišić from the Institute for Educational Research in Belgrade, pointed to the importance of environmental education for the process of society modernisation, presented the current situation in Serbia and the key problems of implementing contents in this area into school curricula, as well as potential solutions to these problems. It was stressed that significant progress had been made in incorporating environmental content into extracurricular programmes. Also, the advantages of interdisciplinary approach and project teaching in realisation of activities related to environmental education were emphasised. The authors of the paper *Education for Sustainable Development in the Study Programs of Teacher Faculties in Croatia* N. Vukelić, N. Čekolj and Z. Gregorović Belaić from the Faculty of Philosophy in Rijeka drew attention to the underrepresentation of the content of education for sustainable development within the study programmes of teachers' faculties in Croatia, as well as to the need to improve the competences of future teachers for the implementation of activities related to sustainable development. In his research, M. Srbinovski from the Institute for Environment and Health in North Macedonia, conducted with the aim of examining the level of environmental education of students, found that students' knowledge is average and that the perceptions of students and teachers in the process of education related to environmental protection and improvement differ.

The authors' special attention was directed to educators and teachers as main stakeholders of social and educational changes. The author D. Makovec Radovan from the Faculty of Philosophy in Ljubljana presented her paper *Teacher, What about your Role?*, and portrayed a teacher and his role as a seven-dimensional construct. Another topic raised at the conference was the importance of developing teachers' competencies through programmes available within the formal and non-formal education of teachers, which is a priority in the process of modernising education and society as a whole. Discussion was also stirred up by questions about the importance of lifelong

learning for teachers, not only for their personal and professional development, but also for encouraging and empowering students for lifelong learning (A. Lukenda and S. Pavlović: *Teachers and the Policy of Lifelong Learning in an International and European Context*). An analysis of the available accredited distance learning programmes has shown that, although the number of these programmes significantly increased, it is necessary that the offer be more diverse, and it is important to know the authentic needs of teachers and improve their level of information literacy (J. Đermanov and S. Slijepčević: *Possibilities of Teachers' Professional Competencies Development through Accredited eLearning Inset Programmes*). The development of teachers' digital competences, that have a huge impact on the development of students' digital competencies, is a very topical issue in a society that supports digitisation. The participants to the conference had the opportunity to learn more about the digital competencies of university teachers and the technologies they most commonly use in teaching. (B. Trivunović: *Digital Competencies of University Teachers*). Although the papers primarily referred to pupils, students, educators and teachers as actors of changes, the author from the Faculty of Education in Pula drew attention to preschool educators as drivers of changes. (D. Velan: *A Preschool Educator as a Driver of Changes*).

The development of new technologies and the possibility of their application in the educational system in order to improve the quality of teaching, as well as modernisation of both education and society is one of the relevant and therefore frequent topics of contemporary research. Sergei Kudinov from the Faculty of Philology of the Peoples' Friendship University of Russia in Moscow in his introductory speech outlined ways to apply information and communication technology in order to improve the educational system (S. Kudinov: *Information and Education Environment: Problems and Perspectives*). An interesting action-oriented research by a group of authors from the Interdisciplinary Network of Special and Intercultural Education and the Faculty of Pedagogical and Technical Education from Thessaloniki shows how new technologies can be creatively applied in inclusive education. A. Nanou, I. Shenin and A. Oikonomou conducted an action-oriented research in which they used Lego-type robots as "collaborative motivators" for learning social skills by children diagnosed with an autism spectrum disorder. The authors showed that typically developing children had thus developed a positive attitude towards children diagnosed with an autism spectrum disorder, and accordingly concluded that it was important to further explore the benefits of using new technologies tailored to users in an inclusive environment. Associates of the Institute for Educational Research in Belgrade M. Vujačić and R. Djević presented the results of their analyses and concluded that it was important that a society that had opted for the introduction of inclusive education in schools monitor the effects of such changes, not only at the level of educational policies and school culture, but also at the level of teaching and extra-curricular practices. N. Tančić from the Faculty of Philosophy in Novi Sad

presented the results of her research about teacher trainings and drew attention to the importance of teacher trainings for the implementation of inclusive activities and reported, inter alia, that teachers singled out seminars, conferences and webinars as the most common forms of professional development in an inclusive school context. M. Sekulović from the Institute of Pedagogy and Andragogy at the Faculty of Philosophy in Belgrade spoke about adapting the school to particular groups of children. This research addresses the topic of intersexuality from a pedagogical perspective. The author suggested guidelines for improving educational policies and educational practices in order to better regulate the status of this group of children and young people. The results of the study by the author E. Kovačić and M. Svetec from the Varaždin Center for Education showed that siblings of children with developmental disabilities have a lower quality of life than their peers. The authors also spoke about the positive effects of workshops organised for siblings of children with developmental disabilities.

Peer violence, which continues to be one of the current problems in the education system, stood out as a significant topic in the last session of the conference. An analysis of high school students' behaviours in conflict situations with peers showed that students who had better academic success handled conflict situations more adequately and it was therefore suggested that they be included as peer mediators in the process of implementing peer mediation programmes to prevent peer violence. (A. Jovanović: *Behavioural styles of high school students in conflict situations with peers*). Using a mix-method approach, the author from the Faculty of Philosophy in Nikšić showed that altruistically motivated homeroom teachers planned different activities in order to prevent peer violence within the homeroom teachers' special programmes and to show an initiative for personal and professional development in the field of peer violence (K. Todorović: *The Attitude of Altruistically Motivated Homeroom Teachers towards Peer Violence*).

The research presented at the conference regarded the contribution of various aspects of the educational process to the society modernisation. Basic theoretical assumptions were presented in order to explain the relationship between education and social changes, as well as the relationship between educational policies and educational practices. Moreover, there were discussions about roles of different stakeholders in initiating, designing, planning and implementing changes not only in formal and non-formal education, but also in the broader social context: pupils, students, teachers, pedagogues, educators, principals and parents. As noted earlier, the conference had the status of an international scientific conference, bringing together authors from different countries. It can be concluded that authors from different countries deal with very similar, current topics: environmental education, development and improvement of new competences of students and teachers through formal and non-formal education, application of new technologies and other innovative approaches in teaching, inclusive education and adaptation of school and

social systems to specific groups of students and peer violence in schools. Finally, cooperation between different actors of educational changes and institutions is imperative in the process of improving the education system, and therefore gathering authors dealing with these topics and sharing new cognisance and insights is crucial for the modernisation of both education and society.

Ana Radanović
Institute for Educational Research, Belgrade, Serbia